

УДК 34.328
DOI: 10.31732/2708-339X-2025-16-B7

СОЦІАЛЬНИЙ ВИМІР ПАРЛАМЕНТАРИЗМУ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ: ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ

Баликіна-Галанець Л.І.,

к.ю.н., доцент, доцент кафедри державно-правових дисциплін
Університет економіки та права «КРОК»
м. Київ, вул. Табірна, 30-32, Україна, 03113
e-mail: ludmilai@krok.edu.ua
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2619-1912>

THE SOCIAL DIMENSION OF PARLIAMENTARISM IN STRENGTHENING UKRAINE'S NATIONAL SECURITY: THEORETICAL AND PRACTICAL CONSIDERATIONS

Balykina-Halanets L.I.,

PhD in Law, Docent, Docent of the
Department of State and Legal Disciplines
«KROK» University
Kyiv, Tabirna St., 30-32, Ukraine, 03113
e-mail: ludmilai@krok.edu.ua
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2619-1912>

Стаття присвячується моєму науковому керівнику та наставнику Французу Анатолію Йосиповичу, який прищепив науковий інтерес до дослідження парламентаризму та став для мене провідником у світ науки. Він завжди плекав надію у подальшому моєму науковому зростанні. Сподіваюсь справдити його надії та побажання.

Анотація. У статті розглядається соціальний вимір парламентаризму у забезпеченні національної безпеки України. Аналізуються теоретичні та практичні аспекти взаємодії парламенту та національної безпеки, зокрема, роль парламенту у формуванні законодавчої бази та контролю за її виконанням. Визначено основні виклики та перспективи розвитку парламентаризму в контексті соціальної безпеки. Автором запропоновано рекомендації щодо підвищення ефективності парламентської діяльності у сфері національної безпеки.

Питання національної безпеки є одним з основних завдань державної політики України. В умовах агресії росії, внутрішніх конфліктів і соціально-економічних криз, забезпечення національної безпеки стало необхідністю для збереження суверенітету та стабільності держави. Одним з важливих елементів цієї системи є парламентаризм. Верховна Рада України, як основний орган представницької влади, відіграє важливу роль у формуванні національної безпеки через законодавчу діяльність, контроль за діяльністю уряду та взаємодію з громадянським суспільством.

Ключові слова: парламентаризм, національна безпека, парламентський контроль, Україна.

Формул: 0, **рис.:** 0, **табл.:** 0, **бібл.:** 20.

Abstract. The article examines the social dimension of parliamentarism in ensuring Ukraine's national security. Theoretical and practical aspects of the interaction between parliament and national security are analyzed, particularly the role of parliament in forming the legislative framework and monitoring its implementation. The main challenges and prospects for the development of parliamentarism in the context of social security are identified. The author proposes recommendations for improving the effectiveness of parliamentary activities in the field of national security.

National security is one of the key tasks of Ukraine's state policy. In the context of Russia's aggression, internal conflicts, and socio-economic crises, ensuring national security has become a necessity for preserving the state's sovereignty and stability. One of the important elements of this system is parliamentarism. The Verkhovna Rada of Ukraine, as the main representative body, plays an important role in shaping national security through legislative activities, government oversight, and interaction with civil society.

Keywords: parliamentarism, national security, parliamentary control, Ukraine.

Formulas: 0, fig.: 0, tabl.: 0, bibl.: 20.

Вступ. Актуальність теми соціального виміру парламентаризму у забезпеченні національної безпеки України обумовлена сучасними викликами та загрозами, що стоять перед державою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останні дослідження свідчать про необхідність посилення ролі парламенту у формуванні та реалізації національної безпекової політики. Значна увага приділяється вивченню взаємозв'язку між парламентаризмом та національною безпекою. А саме, дослідження О. Дзьобаня, І. Косач, Ю. Лисенко, В. Маргасової, О. Руденко, Г. Ситник, В. Смолянюка, Н. Степаненко, А. Француза тощо. Проте, питання соціального виміру парламентаризму у цій системі залишаються недостатньо вивченими, що вказує на необхідність глибшого аналізу взаємодії парламенту з суспільством і органами влади у контексті безпеки.

Постановка завдання. Метою дослідження є аналіз соціального виміру парламентаризму в контексті забезпечення національної безпеки України, зокрема, через роль парламенту у формуванні законодавчої бази, забезпечення ефективної реалізації парламентського контролю та взаємодії Верховної Ради України з громадянським суспільством. Для досягнення цієї мети використовуються методи аналізу, синтезу, порівняння та узагальнення.

Результати дослідження. Соціальний вимір парламентаризму має суттєвий вплив на забезпечення національної безпеки України. Верховна Рада повинна вдосконалювати свої механізми реагування на загрози, посилюючи взаємодію з іншими державними органами та громадянським суспільством. Теоретична та практична значущість дослідження полягає в розробці рекомендацій щодо посилення інституційної спроможності парламенту в умовах сучасних загроз.

Враховуючи Закон України «Про національну безпеку України» фундаментальними національними інтересами України є не лише державний суверенітет і територіальна цілісність, демократичний конституційний лад, недопущення втручання у внутрішні справи України, а й сталий

розвиток національної економіки, громадянського суспільства і держави для забезпечення зростання рівня та якості життя населення [6, ст. 3, ч. 3]. Верховна Рада має безпосереднє відношення до всіх цих сфер через законодавчу ініціативу, прийняття бюджетів та контроль за діяльністю виконавчої влади.

Як підкреслює Смолянук В., після 2014 року відбувся перехід до суттєвого етапу забезпечення національної безпеки, що включає активну участь громадянського суспільства у виконанні завдань безпеки та оборони [17].

Зважаючи на вище написане, відмітимо, що соціальний вимір парламентаризму полягає у забезпеченні участі громадян у формуванні та реалізації національної безпекової політики через представницькі органи влади. Це включає захист прав і свобод громадян, соціальну справедливість та економічну стабільність як основу національної безпеки. Зокрема, громадянське суспільство активно залучається до виконання завдань безпеки, що включає організацію волонтерських батальйонів, формування місцевих сил самооборони та протидію пропаганді [17].

Роль парламенту у формуванні законодавчої бази. Дослідження парламентаризму в контексті національної безпеки здійснювалися як українськими, так і зарубіжними вченими. Зокрема, українські дослідники Н. Степаненко і А. Безкровний [18] акцентують увагу на ролі парламенту у формуванні законодавчої бази для забезпечення соціальної стабільності. Верховна Рада України прийняла низку ключових законів, спрямованих на забезпечення національної безпеки. Парламент забезпечує нормативно-правову підтримку національної безпеки, ухвалюючи закони та постанови, що регулюють діяльність у цій сфері. Зокрема, ще у 2018 році був прийнятий вже згаданий Закон України «Про національну безпеку України» [6], який визначає основні засади формування та реалізації національної безпекової політики. Цей закон передбачає участь парламенту у затвердженні Стратегії національної безпеки та контролі за її виконанням. Водночас, погоджуємося

з твердженням, що в Україні відбувся зсув у розумінні національної безпеки, яка тепер включає захист національних інтересів та цінностей [17]. Це свідчення зрілого громадянського суспільства та елемент дійсно демократичної держави.

Парламентська діяльність спрямована на забезпечення соціальної стабільності через прийняття законів, що регулюють соціальний захист, охорону здоров'я та економічну безпеку. Наприклад, Закон України «Про соціальний діалог в Україні» [9] сприяє залученню громадянського суспільства до обговорення безпекових ініціатив. Так само Верховна Рада України приймає закони, які регулюють соціальну політику, включаючи питання охорони здоров'я, освіти, соціального захисту, трудових прав тощо. А саме, Закони України «Про соціальні послуги» [10], «Про державну допомогу сім'ям з дітьми» [5], «Про охорону праці» [7] тощо. Верховна Рада активно працює над програмами соціальної підтримки, такими як допомога з безробіття, пенсійне забезпечення, соціальні виплати для малозабезпечених сімей та підтримка осіб з інвалідністю [20]. Ці програми спрямовані на забезпечення базових соціальних гарантій для громадян.

Стратегія національної безпеки України, затверджена Указом Президента, є основою для розробки інших документів стратегічного планування, що забезпечують довгострокову безпеку країни [8].

У країнах ЄС парламенти грають ключову роль у забезпеченні національної безпеки шляхом формування законодавчої бази, а саме, затвердження оборонних бюджетів та ратифікацію міжнародних угод. Наприклад, у Німеччині Бундестаг (німецький парламент) затверджує оборонні бюджети та ратифікує міжнародні угоди, зокрема, ті, що стосуються безпеки та оборони. [2] Одним з прикладів є ратифікація Німеччиною угод НАТО або інших міжнародних оборонних ініціатив, що вимагають парламентської санкції. Крім того, Німеччина має чіткий процес затвердження національних оборонних витрат, що дозволяє контролювати використання ресурсів у сфері національної безпеки. [15] Таким чином, парламент є важливим інститутом, який за-

безпечує демократичний контроль та ефективність у цих сферах. Згідно з Конституцією України, Верховна Рада також відіграє центральну роль у забезпеченні національної безпеки, зокрема через затвердження оборонного бюджету, оголошення стану війни чи надзвичайного стану, а також контроль за діяльністю силових структур.

Парламентський контроль. Підкресливо важливість парламентського контролю за виконанням безпекових рішень у демократичних країнах. Зокрема Верховна Рада здійснює контроль за діяльністю уряду та силових структур через спеціальні комітети, такі як Комітет з питань національної безпеки, оборони та розвідки [11]. Це дозволяє забезпечити прозорість та відкритість у прийнятті рішень у сфері безпеки. Також Парламент має право на ухвалення стратегічних документів, таких як Закон України «Про національну безпеку України» (2018) [6]. Разом з цим, Президентом України В. Зеленським був підписаний Закон «Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення ефективної реалізації парламентського контролю» [4], який зміцнив парламентський контроль в Україні. Тобто, законодавча основа створена, проте реальна ефективність парламентського контролю за національною безпекою вимагає посилення інституційної спроможності парламенту та активнішої взаємодії з іншими державними органами.

У країнах ЄС парламенти грають ключову роль у формуванні національної безпеки через механізми міжпарламентської співпраці. Наприклад, у Німеччині Бундестаг активно бере участь у контролі за діяльністю уряду у сфері безпеки, що регулюється Основним законом Німеччини [2, ст. 45]. В Україні парламент також відіграє важливу роль у формуванні національної безпеки через механізми міжпарламентської співпраці та контроль за діяльністю уряду. Верховна Рада України активно контролює реалізацію державної політики у сфері національної безпеки, зокрема, через діяльність відповідних парламентських комітетів. Це забезпечується через положення Конституції України, статті 85 [1], яка надає Верховній Раді повноваження визначати основні напрямки внутрішньої

та зовнішньої політики, у тому числі щодо національної безпеки. Також відповідно до статті 106 Конституції України, Президент України може реалізувати політику безпеки, але всі ключові міжнародні угоди та рішення в цій сфері потребують ратифікації Верховною Радою [1].

Крім того, через міжпарламентську співпрацю Україна активно взаємодіє з іншими країнами ЄС, зокрема у рамках таких організацій, як НАТО та ООН, що сприяє зміцненню національної безпеки та стабільності держави. Верховна Рада України має можливість брати участь у спільних ініціативах та обговореннях щодо загальноєвропейських стандартів безпеки, а також контролювати імплементацію міжнародних зобов'язань в сфері безпеки та оборони.

Як і в країнах Європейського Союзу, парламент України відіграють ключову роль у забезпеченні національної безпеки через участь у формуванні законодавчої бази та контролі за діяльністю уряду. Верховна Рада України активно залучена до процесів, що стосуються національної безпеки, здійснюючи контроль за витратами на оборону, визначаючи основні напрямки безпекової політики та ратифікуючи міжнародні угоди, що мають важливе значення для країни. Таким чином, міжпарламентська співпраця та законодавчий контроль є важливими елементами ефективного забезпечення національної безпеки, як на рівні держави, так і в межах міжнародного співтовариства.

Верховна Рада України має важливу роль у контролі та формуванні соціальної політики через відповідні комітети, що займаються питаннями соціальної політики, охорони здоров'я та освіти. Проте, незважаючи на наявність механізмів контролю, їх ефективність часто обмежена політичною ситуацією в країні та недостатньою прозорістю в роботі парламенту. У той же час громадська участь у формуванні соціальної політики активно розвивається, хоча рівень її впливу ще залишається обмеженим.

Верховна Рада України має важливі інструменти для контролю над соціальною політикою, але їх ефективність значною мірою залежить від політичних обставин та рівня прозорості. Розвиток громадської участі є важливим фактором у формуванні

соціальної політики, хоча вплив громадськості на законодавчі процеси ще залишається обмеженим. В Україні є необхідність впровадження ефективного контролю за соціальними програмами та адаптації законодавства до європейських стандартів, щоб покращити ситуацію в соціальній сфері та подолати існуючі виклики.

У США, наприклад, Конгрес має широкі повноваження у сфері національної безпеки, включаючи право оголошувати війну та контролювати бюджетні витрати на оборону. Це дозволяє забезпечити ефективний контроль за діяльністю виконавчої влади [3, ст. 1, розділ 8]. Верховна Рада також затверджує державний бюджет, але через обмежені ресурси та корупцію ефективність використання коштів у соціальній сфері часто залишається під питанням. У боротьбі з корупцією сприятиме громадський контроль, на цьому наголошують у своїй статті Француз А. та Довгошея Р. [19]. Тобто відсутній механізм ефективного контролю, тому, запровадження дієвих програм неможливе.

Верховна Рада України також має механізми контролю, зокрема через Комітет з питань національної безпеки, оборони та розвідки. Однак ефективність цього контролю часто обмежується політичною кон'юнктурою та недостатньою прозорістю.

Таким чином, Україна стикається зі складними викликами, пов'язаними з зовнішньою агресією. Тому Верховна Рада має забезпечити ефективний контроль за силовими структурами та адаптувати законодавство до європейських стандартів. Україна потребує вдосконалення законодавчої бази та механізмів парламентського контролю для ефективного забезпечення соціальних гарантій. Водночас досвід країн ЄС може бути корисним для України у контексті розвитку інституційних механізмів та підвищення ролі парламенту у соціальній сфері.

На сьогоднішній день в нашій державі залишаються наступні виклики: недостатня ефективність парламентського контролю через політичну конкуренцію та корупцію; відсутність чітких механізмів залучення громадськості до обговорення законодавчих ініціатив.

У зв'язку з вищенаведеним пропонує-

мо впровадження європейських стандартів парламентського контролю, зокрема, через асоціацію з ЄС; розвиток міжпарламентської співпраці для обміну досвідом у сфері національної безпеки; підвищення ролі громадянського суспільства у формуванні безпекової політики. Україна активно вдосконалює свою законодавчу базу, але потребує більшої інтеграції з європейськими стандартами. Для підвищення ефективності Верховної Ради у сфері національної безпеки необхідно зміцнити механізми парламентського контролю та забезпечити більшу прозорість. Посилення парламентського контролю: запровадити механізми постійного моніторингу виконання національної безпекової стратегії. Залучення громадськості: розширити участь громадянського суспільства у формуванні безпекової політики через публічні слухання та консультації.

Висновки. Отже, парламентаризм в Україні відіграє критичну роль у забезпеченні національної безпеки через законодавчу підтримку, контроль та залучення громадянського суспільства. Незважаючи на досягнення, існують виклики, особливо в контексті гібридної агресії, які потребують

подальшого розвитку та вдосконалення, зокрема, парламентського контролю.

У забезпеченні національної безпеки важливу роль відіграє не лише внутрішньополітична діяльність, а й участь громадянського суспільства в процесах, що стосуються безпеки держави. Парламент має активно взаємодіяти з громадськими організаціями та інститутами для забезпечення стабільності та безпеки через участь в обговоренні законодавчих ініціатив.

Таким чином, соціальний вимір парламентаризму є ключовим елементом у забезпеченні національної безпеки України. Для підвищення ефективності парламентської діяльності необхідно враховувати досвід країн ЄС та США, а також впроваджувати інноваційні механізми парламентського контролю та залучення громадськості.

Соціальна безпека важлива для громадян будь-якої держави, а в умовах війни забезпечення спокою та впевненості у захисті держави є однією з основних завдань. Народ України заслуговує на соціальну підтримку та захист. Отже, питання соціальної безпеки залишається та потребує подальших наукових розвідок.

Література:

1. Конституція України: Закон від 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141 (дата звернення: 01.03.2025).
2. Конституція Німеччини (Основний закон) від 1949. URL: <https://www.gesetze-im-internet.de/gg/index.html> (дата звернення: 01.03.2025).
3. Конституція Сполучених Штатів Америки (1787). URL: https://web.archive.org/web/20111106024013/http://www.litopys.lviv.ua/katalog/pdf/US_Constitution.pdf (дата звернення: 01.03.2025).
4. Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення ефективної реалізації парламентського контролю: Закон України. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2021, № 6, стор. 3, ст. 45. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1052-20> (дата звернення: 01.03.2025).
5. Про державну допомогу сім'ям з дітьми: Закон України. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 1993, № 5, ст. 21. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2811-12> (дата звернення: 01.03.2025).
6. Про національну безпеку України: Закон України. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2018, № 31, стор. 5, ст. 241. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2469-19> (дата звернення: 01.03.2025).
7. Про охорону праці: Закон України. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 1992, № 49, ст. 668. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2694-12> (дата звернення: 01.03.2025).
8. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України»: Указ Президента України №392/2020. *Офіційний вісник України*, 2020, № 75, стор. 127, ст. 2377, код акта 100870/2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/392/2020> (дата звернення: 01.03.2025).
9. Про соціальний діалог в Україні: Закон України. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2011, № 28, стор. 1353, ст. 255. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2862-17> (дата звернення: 01.03.2025).
10. Про соціальні послуги: Закон України. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2019, № 18, стор. 5, ст. 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2671-19> (дата звернення: 01.03.2025).
11. Комітет з питань національної безпеки, оборони та розвідки. URL: https://people.rada.gov.ua/body/view/cmt-komnbor_sk19/stru2#Text (дата звернення: 01.03.2025).
12. Лисенко Ю.В. Соціальна безпека: виклики в умовах політичної нестабільності українського суспільства. *Політичні інститути та процеси*. Випуск 6. 2022. URL: <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2022-6.4> (дата звернення: 01.03.2025).

13. Маргасова В.Г. Національна безпека в системі інтересів суспільства та держави / В.Г. Маргасова, І.А. Косач, О.М. Руденко. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського*. Серія: Публічне управління та адміністрування. Том 34 (73). № 1. 2023. URL: <https://doi.org/10.32782/TNU-2663-6468/2023.1/32> (дата звернення: 01.03.2025).
14. Національна безпека: світоглядні та теоретико-методологічні засади : монографія / за заг. ред. О. П. Дзьобаня. Харків: Право, 2021. 776 с. URL: <https://doi.org/10.31359/9789669980885> (дата звернення: 01.03.2025).
15. Офіційний сайт Бундестагу. URL: <https://www.bundestag.de/en> (дата звернення: 01.03.2025).
16. Ситник Г.П. Про один із підходів щодо концептуалізації соціального явища, яке визначають поняттям «національна безпека» в теорії публічного управління. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського*. Серія: Державне управління. Том 30 (69). № 5 2019. URL: <https://doi.org/10.32838/2663-6468/2019.5/04> (дата звернення: 01.03.2025).
17. Смолянук В. Національна безпека незалежної України: осягнення сутності. *Політичні дослідження*. № 1. 2021. URL: <https://doi.org/10.53317/2786-4774-2021-1-10> (дата звернення: 01.03.2025).
18. Степаненко Н., Безкровний А. Законодавчі основи забезпечення національної безпеки України. *Legal Bulletin*, 2022. С. 10-17. URL: <https://doi.org/10.31732/2708-339X-2022-03-10-17> (дата звернення: 01.03.2025).
19. Француз А.Й. Інститути громадянського суспільства у протидії корупції в Україні в умовах війни / А. Й. Француз, Р. В. Довгоша. *Legal Bulletin*. 2024. № 4(14). С. 144-160. URL: <https://doi.org/10.31732/2708-339X-2024-14-A20>.
20. Ярова Л. Соціальна політика Європейського Союзу: етапи розвитку і правова база. Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї. 2010. 8. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/26812/28-Yarova.pdf?sequence=1> (дата звернення: 01.03.2025).

References:

1. Constitution of Ukraine: Law of 28 June 1996. Official Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine, 1996, No. 30, Article 141 (Accessed: 17 March 2025).
2. Basic Law of Germany (Grundgesetz) of 1949. URL: <https://www.gesetze-im-internet.de/gg/index.html> (Accessed: 17 March 2025).
3. Constitution of the United States of America (1787). URL: https://web.archive.org/web/20111106024013/http://www.litopys.lviv.ua/katalog/pdf/US_Constitution.pdf (Accessed: 17 March 2025).
4. On Amendments to Certain Laws of Ukraine Concerning the Effective Implementation of Parliamentary Control: Law of Ukraine. Official Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine (VVR), 2021, No. 6, p. 3, Article 45. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1052-20> (Accessed: 17 March 2025).
5. On State Assistance to Families with Children: Law of Ukraine. Official Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine (VVR), 1993, No. 5, Article 21. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2811-12> (Accessed: 17 March 2025).
6. On National Security of Ukraine: Law of Ukraine. Official Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine (VVR), 2018, No. 31, p. 5, Article 241. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2469-19> (Accessed: 17 March 2025).
7. On Labor Protection: Law of Ukraine. Official Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine (VVR), 1992, No. 49, Article 668. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2694-12> (Accessed: 17 March 2025).
8. On the Decision of the National Security and Defense Council of Ukraine of 14 September 2020 «On the National Security Strategy of Ukraine»: Decree of the President of Ukraine No. 392/2020. Official Herald of Ukraine, 2020, No. 75, p. 127, Article 2377, Act Code 100870/2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/392/2020> (Accessed: 17 March 2025).
9. On Social Dialogue in Ukraine: Law of Ukraine. Official Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine (VVR), 2011, No. 28, p. 1353, Article 255. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2862-17> (Accessed: 17 March 2025).
10. On Social Services: Law of Ukraine. Official Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine (VVR), 2019, No. 18, p. 5, Article 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2671-19> (Accessed: 17 March 2025).
11. Committee on National Security, Defense, and Intelligence. URL: https://people.rada.gov.ua/body/view/cmt-komnbor_sk19/stru2#Text (Accessed: 17 March 2025).
12. Lysenko, Y. V. (2022). Social security: Challenges in the context of political instability in Ukrainian society. *Political Institutions and Processes*, Issue 6. URL: <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2022-6.4> (Accessed: 17 March 2025).
13. Margasova, V. G., Kosach, I. A., & Rudenko, O. M. (2023). National security in the system of interests of society and the state. *Scientific Notes of the V.I. Vernadsky Taurida National University, Series: Public Administration and Administration*, 34(73), 1. URL: <https://doi.org/10.32782/TNU-2663-6468/2023.1/32> (Accessed: 17 March 2025).
14. National Security: Worldview and Theoretical-Methodological Foundations: Monograph / edited by O. P. Dzyobanya. Kharkiv: Pravo, 2021. 776 pages. URL: <https://doi.org/10.31359/9789669980885> (Accessed: 17 March 2025).
15. Official Website of the Bundestag. URL: <https://www.bundestag.de/en> (Accessed: 17 March 2025).
16. Sytnyk, H. P. (2019). One approach to the conceptualization of the social phenomenon defined by the concept of «national security» in public administration theory. *Scientific Notes of the V.I. Vernadsky Taurida National University, Series: Public Administration*, 30(69), 5. URL: <https://doi.org/10.32838/2663-6468/2019.5/04> (Accessed: 17 March 2025).
17. Smolianyuk, V. (2021). National security of independent Ukraine: Understanding the essence. *Political Studies*,

1(2021). URL: <https://doi.org/10.53317/2786-4774-2021-1-10> (Accessed: 17 March 2025).

18. Stepanenko, N., & Bezkrovny, A. (2022). Legislative foundations of ensuring national security of Ukraine. Legal Bulletin, 10-17. URL: <https://doi.org/10.31732/2708-339X-2022-03-10-17> (Accessed: 17 March 2025).

19. Frantsuz, A. Y., & Dovgosheya, R. V. (2024). Civil society institutions in combating corruption in Ukraine under wartime conditions. Legal Bulletin, 4(14), 144-160. URL: <https://doi.org/10.31732/2708-339X-2024-14-A20> (Accessed: 17 March 2025).

20. Yarova, L. (2010). Social policy of the European Union: Stages of development and legal framework. Modern Ukrainian Politics: Politicians and Political Scientists About It, 8, 2010. URL: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/26812/28-Yarova.pdf?sequence=1> (Accessed: 17 March 2025).

Стаття надійшла до друку 15 лютого 2025 року